

Vlaanderen
is toerisme

VISIENOTA

NATUURBELEVING OP EN LANGS HET WATER

TOERISMEVLAANDEREN

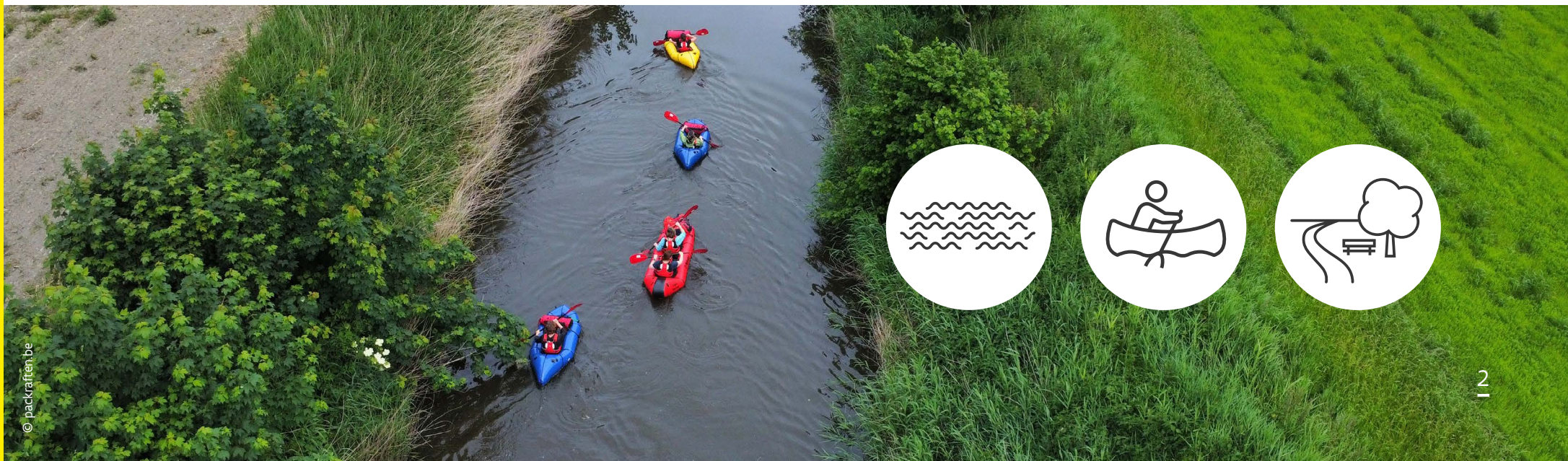

VOORAFGAAND

Water is een krachtig element in natuurbeleving. Rivieren, beken en kanalen verbinden verschillende landschappen en gemeenschappen. Door in te zetten op beleving, educatie en duurzaamheid, kunnen watergebonden gebieden een trekpleister worden voor zowel lokale bezoekers als internationale reizigers. Natuurbeleving op en langs het water in Vlaanderen biedt een kans om toerisme duurzaam te versterken.

Deze visienota sluit aan bij de strategische doelstellingen van Toerisme Vlaanderen en de toekomstgerichte visie van Reizen naar Morgen. De sociale en ecologische meerwaarde van toerisme staat voorop. Toerisme moet bijdragen aan de lokale economie en het welzijn van de gemeenschappen. Hierbij wordt gekeken naar het spreiden van bezoekersstromen, zowel geografisch als over de seizoenen.

Daarnaast sluit deze nota aan bij het Strategisch Plan Vlaanderen Natuurlijk 2030 waarbij we het 'nature first principe' hanteren. Natuur en landschap staan altijd op de eerste plaats. Alle ontwikkelingen moeten waar mogelijk ecologische waarden versterken, de biodiversiteit bevorderen en bijdragen aan de verbetering van de landschapskwaliteit. Tot slot zijn ook de aanbevelingen uit het eindrapport van Ginder meegenomen die verder richting geven aan deze nota.

In wat volgt beschouwen we natuurbeleving op en langs het water niet als een afzonderlijke verhaallijn of een afzonderlijk thema, omwille van de volgende redenen:

- **Overlapping van verschillende (sub)thema's:** Hoewel er raakpunten zijn met meerdere thema's, werd in de meest recente beleidsnota Toerisme de keuze bevestigd om water onder het thema 'Vlaanderen Natuurlijk' onder te brengen. Dit is een logische keuze die weliswaar focus brengt, maar de link met andere thema's daarom niet uitsluit. Binnen en rond het natuurthema zijn er bovendien veel overlappingsen, wat het moeilijk maakt om één eenduidig verhaal te vertellen. Het water is een essentieel onderdeel van de natuur en het landschap, van de Vlaamse Parken ... en het integreren van dit element binnen bredere verhaallijnen kan een oplossing zijn.
- **Diversiteit van het waterbegrip:** Het begrip 'water' is breed en omvat zowel diverse locaties (zoals rivieren, kanalen en meren) als diverse activiteiten (zoals kajakken, suppen, varen en zwemmen). Deze diversiteit maakt het moeilijk om één duidelijke en samenhangende boodschap te formuleren, maar het biedt wel mogelijkheden om het water op verschillende manieren te betrekken binnen bredere natuur- en landschapsbeleving.
- **Beperkt internationaal potentieel:** De huidige situatie in Vlaanderen op het vlak van natuurbeleving op en langs het water is onvoldoende matuur om internationaal onderscheidend te zijn. De microavonturen moeten, samen met de (kwaliteit van de) natuur, verder doorgroeien naar volwaardige (meerdaagse) avonturen om een diverse groep internationale bezoekers een positieve en volwaardige natuurervaring te bieden. Dit alles zal echter steeds ingebed blijven binnen het bredere kader van natuurbeleving, waarbij water slechts één van de elementen is binnen een veelzijdige, duurzame natuurervaring. (Eindrapport 'Natuurbeleving op & langs het water', GINDER 2025)

Hoewel waterbeleving niet als thema of verhaallijn op zichzelf zal staan, betekent dit niet dat er geen noodzaak is voor een overkoepelende visie. Het ontwikkelen van een overkoepelende visie zorgt voor richting, consistentie en effectiviteit op lange termijn. Deze visie is cruciaal voor het beheren van de verwachtingen en het sturen van acties in de juiste richting.

Op basis van het onderzoek (Eindrapport 'Natuurbeleving op & langs het water', GINDER 2025) werden een aantal aanbevelingen geformuleerd die relevant zijn voor Vlaanderen als toeristische bestemming. Deze aanbevelingen bieden gerichte handvatten voor een duurzame en kwalitatieve ontwikkeling van natuurbeleving langs het water:

- Micro-avonturen vormen een goede basis, maar moeten nog verder groeien naar volwaardige (meerdaagse) natuurervaringen.
- In Vlaanderen zijn er verschillende regio's met elk een verschillende maturiteit, focus op de sterktes per regio.
- Verdere toeristische ontwikkeling moet hand in hand gaan met verbeteringen voor de natuur en landschap. Hier heeft enerzijds het 'nature first'-principe een belangrijke plaats. Anderzijds biedt natuurherstel (Blue Deal, Sigma ...) kansen voor nieuwe belevingen.
- Waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor beleving op en langs het water. Een goede waterkwaliteit verhoogt niet alleen de ecologische waarde van een gebied, maar maakt ook diverse vormen van recreatie mogelijk, zoals zwemmen, kajakken en vissen. Tegelijk is een slechte waterkwaliteit een bedreiging voor zowel de gezondheid van bezoekers als voor de geloofwaardigheid van Vlaanderen als duurzame bestemming.
- Natuur met een verhaal speelt sterk in op de nieuwe verwachtingen bij reizigers.

SCOPE

De aanwezigheid van water maakt veel activiteiten en producten aantrekkelijker voor bezoekers. Water dient als decor (bijvoorbeeld een rustpunt langs een waterweg tijdens een wandeling of fietstocht), maar kan ook worden gebruikt om door het landschap te navigeren of voor meer actieve vormen van waterrecreatie. Water biedt bezoekers een andere manier om natuur en landschap te ervaren. Via het Ambassadeursonderzoek 2024 weten we dat 40% van de ondervraagden de aanwezigheid van een rivier, kanaal of waterplas belangrijk vindt bij de keuze van een bestemming voor een verblijf in Vlaanderen. Tijdens een verblijf in Vlaanderen gaat 80% ook effectief wandelen, 50% uitrusten of picknicken en ruim 40% fietsen in de nabijheid van water. Een minderheid onderneemt activiteiten op het water: 17% kiest voor pleziervaart en 16% voor kanoën, kajakken of suppen.

In lijn met onze strategische principes rond duurzaamheid en draagkracht ligt de nadruk bij natuurbeleving op en langs het water op zachte vormen van waterrecreatie, namelijk niet-gemotoriseerde activiteiten in het buitengebied. Denk hierbij aan duurzame vaartuigen zoals fluisterbootjes, packrafts en kano's. Binnen deze benadering ondersteunen we ook De Vlaamse Waterweg nv, die aangeeft dat zachte waterrecreatie bij voorkeur verder ontwikkeld wordt op en langs kleinere waterwegen (CEMT-klasse I en II). Op deze waterwegen zijn de omstandigheden veiliger en kunnen de randvoorwaarden voor zachte recreatie, zoals natuurkwaliteit en aangepaste infrastructuur, vaak beter ingevuld worden. De Vlaamse Waterweg heeft de

voorbijge jaren bovendien aanzienlijk geïnvesteerd in de ondersteuning van zachte waterrecreatie, onder meer via de aanleg van pontons, aanlegsteigers en andere faciliteiten (Visie recreatie op de Vlaamse Waterwegen, versie 2022, Vlaamse Waterweg).

Dit principe van duurzaamheid sluit andere vormen van watertoerisme en waterrecreatie, zoals gemotoriseerd varen (pleziervaart, riviercruises ...), momenteel uit.

Dit betekent niet dat deze vormen van recreatie onbelangrijk zijn, maar ze vallen buiten het kader van de strategische visie van Vlaanderen Natuurlijk en worden beheerd binnen andere beleidsdomeinen en instanties. Daarom zal deze vorm van waterrecreatie niet actief ontwikkeld of gepromoot worden vanuit Toerisme Vlaanderen. We erkennen dat er binnen deze sectoren een beweging richting verduurzaming is ingezet en

zullen deze uiteraard waar mogelijk ondersteunen. Tot er grotere stappen in verduurzaming zijn gezet, blijven we echter binnen deze visie expliciet inzetten op zachte, niet-gemotoriseerde waterbeleving.

Ondanks dat gemotoriseerde vaart niet binnen de strategische visie van Vlaanderen Natuurlijk past, vormen vervoersopties zoals veerdiensten en waterbussen wel een goede aanvulling binnen het mobiliteitsnetwerk voor zachte recreatie. De Waterbus is belangrijk om – naast pendelaars en bewoners – bezoekers uit de stad (in dit geval Antwerpen) naar het buitengebied te brengen en omgekeerd. De veren zijn vaak belangrijke verbindingen voor fietsen en wandelen. Bovendien zijn ze beide belevingsvolle vormen van vervoer over het water. Echt ecologisch duurzaam zijn deze vaartuigen meestal nog niet, maar gedeelde mobiliteit is wel te verkiezen boven individueel transport. Dus we benadrukken het belang ervan voor toerisme en dringen bij vernieuwing van de vloot aan op meer duurzame alternatieven.

Daarnaast zullen we natuurbeleving op en langs het water koppelen aan het concept van micro-avonturen. Dit concept legt de nadruk op kleinschalige, laagdrempelige, authentieke natuur- en landschapservaringen, wat aansluit bij de focus op zachte, niet-gemotoriseerde waterrecreatie. Micro-avonturen maken de beleving toegankelijk voor een breed publiek en bevorderen een duurzame omgang met het landschap.

TRAJECT & PARTNERS

— 3.1 Traject

De eerste fase in de opmaak van de visienota rond waterbeleving op en langs het water bestond uit deskresearch, verkennende gesprekken (intern & extern) en het afbakenen van kernbegrippen. In deze fase legden we de basis om het onderwerp helder te kunnen kaderen naar alle betrokkenen, binnen de beleidslijnen van Toerisme Vlaanderen en het thema Vlaanderen Natuurlijk.

Vervolgens voerden we gesprekken met verschillende stakeholders zoals de Provinciale Toeristische Diensten en het Regionaal Landschap Kempen & Maasland. Deze gesprekken gaven inzicht in lopende projecten, kansen en knelpunten.

In het najaar hebben we het onderzoeksbureau Ginder aangetrokken voor een verdiepend onderzoek. De focus van het onderzoek lag op het verkennen welk potentieel Vlaanderen heeft op vlak van natuurbeleving op en langs het water. Is er voor Vlaanderen voldoende potentieel om een toeristisch product

te ontwikkelen rond (meerdaags) niet-gemotoriseerd watertoerisme, in nauwe samenhang met natuurbeleving?

Rond dezelfde periode werd de nieuwe beleidsnota Toerisme 2024-2029 gecommuniceerd. Deze beleidsnota legde een duidelijke nadruk op waterbeleving en had zo een rechtstreekse invloed op de relevantie van het onderzoek en visienota.

Begin 2025 leverde Ginder het eindrapport van het onderzoek op, waarna de bevindingen aan de betrokken stakeholders werden gepresenteerd: Vlaamse agentschappen, Provinciale Toeristische Organisaties, Vlaamse Parken en relevante ondernemers.

Op basis van bovenstaande gegevens en feedback, hebben we de visienota verder vormgegeven en met een laatste feedbackronde gefinaliseerd.

— 3.2 Stakeholders

Om natuurbeleving op en langs het water verder te ontwikkelen, is het belangrijk om inzicht te krijgen in de rol en belangen van de verschillende stakeholders in Vlaanderen. Op basis van hun invloed hierop en hun belang hierin, hebben we een matrix opgesteld. Deze matrix is een momentopname die in de toekomst verder kan evolueren. Het helpt ons om vandaag te bepalen met welke partners we intensief kunnen/zullen samenwerken in de toekomst, wie vooral geïnformeerd moet worden en wie betrokken blijft op de achtergrond.

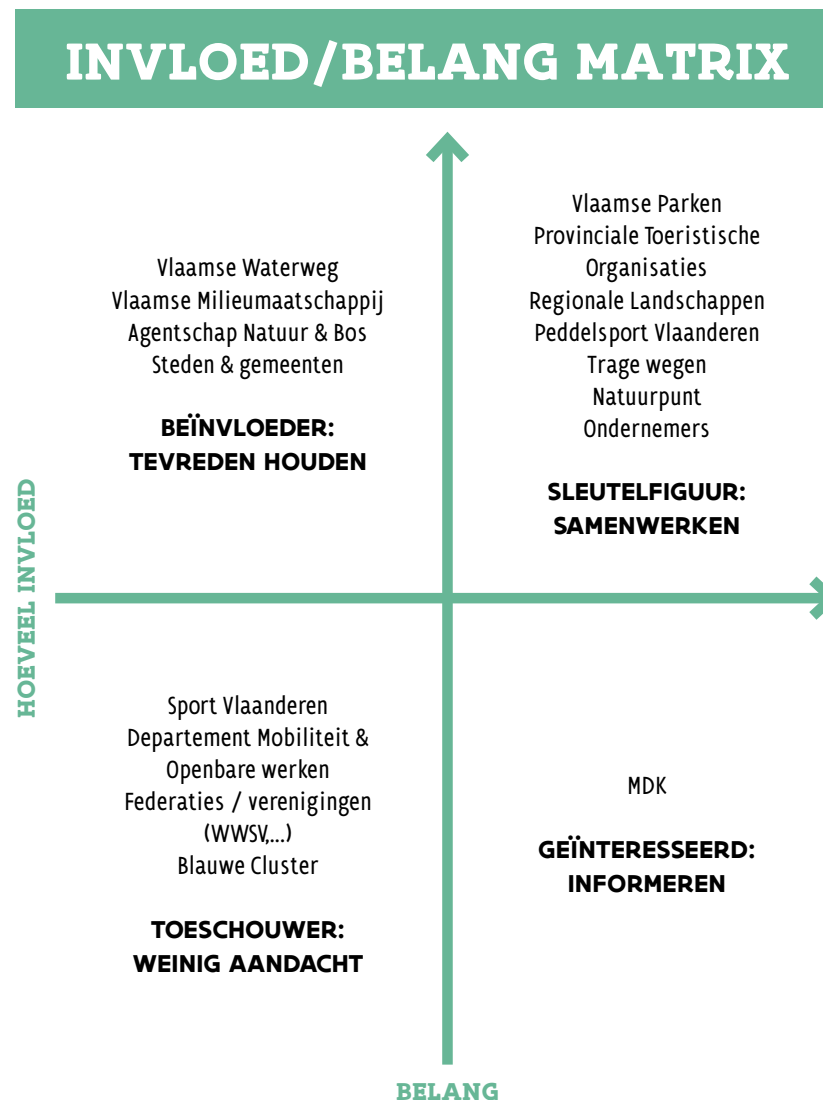
SLEUTELFIGUREN : deze stakeholders hebben enerzijds een hoge mate van invloed op het vervullen van de doelstellingen en anderzijds hebben zij ook belang bij het slagen hiervan. Deze stakeholders zijn cruciaal voor het slagen van de visie en vereisen een actieve samenwerking op terrein.

BEÏNVLOEDERS : enkele organisaties hebben een sterke invloed op beleidsniveau, maar zijn minder direct verbonden met de toeristische beleving van het product. Voor deze groep is het belangrijk om hun betrokkenheid te behouden, gezien hun rol in regelgeving, infrastructuur en natuurbeheer.

GEÏNTERESSEERDEN : bepaalde organisaties hebben een zekere interesse specifiek in natuurbeleving op en langs het water, maar voor hen regelmatige en transparante communicatie voldoende.

TOESCHOUWERS : tot slot is er een groep met relatief weinig impact op terrein en waarbij de belangen minder groot zijn. Zij worden op de hoogte gehouden waar relevant, maar vragen geen actieve inspanning.

Deze indeling moet helpen om prioriteiten te stellen in het betrekken van partners, waarbij sterk gekeken wordt naar ieders rol en expertise. Zo komen we tot een gedragen visie waarin samenwerking centraal staat.

CONTEXT

4.1 Beheer en beleid van het — Vlaamse waterlandschap

Het Vlaams Gewest heeft meer dan 1000 km aan bevaarbare waterwegen en een kustlijn van ± 70 km. De Vlaamse kunststeden zijn bereikbaar via het water. De vele waterlopen hebben een natuurlijk en landschappelijk potentieel en hebben een ware aantrekkingskracht voor recreanten en toeristen.

Het waterlandschap in Vlaanderen wordt onderverdeeld in verschillende categorieën:

- **Bevaarbare waterlopen:** dit zijn rivieren, kanalen en andere waterlopen die geschikt zijn voor schepen en andere vaartuigen.
- **Onbevaarbare waterlopen:** de categorie van waterlopen zijn niet geschikt voor scheepvaart en hebben andere functies zoals het beheer van waterpeilen, afwatering van akkers ...
- **De Kust**

In Vlaanderen hebben verschillende overheden een taak in het waterbeleid en -beheer. De Vlaamse overheid, de provincies, de gemeenten, polders en wateringen, allemaal beheren ze een deel van het watersysteem. Regelgeving hangt dus samen met het type water (bevaarbaar voor schepen, niet bevaarbaar voor schepen, een waterloopje doorheen een natuurgebied, de zee). Ze zijn met z'n allen verantwoordelijk voor het voldoen aan ecologische, economische en sociale doelstellingen.

Een aantal van de belangrijkste actoren die betrokken zijn bij het beheer van de waterlopen zijn:

- De **Vlaamse Overheid** met als operationele beheerders o.a. de Vlaamse Waterweg, Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust en de Vlaamse Milieumaatschappij.
- De **Vlaamse Waterweg** beheert de bevaarbare waterwegen in Vlaanderen.
- **Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust** (MDK) draagt de verantwoordelijkheid over de kustwateren, inclusief de scheepvaart, maar ook over een groot aantal veren.
- De **Vlaamse Milieumaatschappij** (VMM) staat, samen met o.a. de provincies en gemeenten, in voor het beheer van onbevaarbare waterlopen.
- **Provincies:** zij hebben de bevoegdheid over de provinciale waterlopen.
- **Gemeenten:** zij hebben taken met betrekking tot het lokale waterbeheer en dragen de verantwoordelijkheid voor de gemeentelijke waterlopen.
- Het **Agentschap Natuur & Bos** (ANB) richt zich voornamelijk op het beheer van natuur, maar gezien de nauwe verbondenheid tussen water en natuurlijke ecosystemen spelen zij ook een belangrijk rol.

Het gaat dus om een gedecentraliseerd beheer waarbij samenwerking tussen de verschillende overheden en instanties nodig is.

Vanuit de Provinciale Toeristische Organisaties (PTO's) is er enerzijds een sterke behoefte aan een nauwere en duidelijkere samenwerking tussen overheden en private spelers en een duidelijker beleidskader anderzijds. De regelgeving rond watergebruik is versnipperd en houdt verdere ontwikkeling tegen. Daarnaast is de rol van de provincies vaak beperkt tot faciliteren, binnenlandse promotie en ondersteuning van partners.

Hier is ook een onderscheid te maken tussen eerder actieve recreatie zoals kajakken of suppen, waar minder actief op ingezet wordt, en een passieve beleving van water zoals wandelen of fietsen langs het water, wat wel in de scope van de PTO's zit.

Daarnaast is de waterkwaliteit als overkoepelend punt belangrijk. Zuiver water versterkt niet alleen de ecologische waarde van rivieren, meren en beken, maar opent ook de deur naar uiteenlopende recreatieve mogelijkheden zoals zwemmen, kajakken of vissen. Omgekeerd ondermijnt vervuild water zowel de gezondheid van bezoekers als het imago van Vlaanderen als duurzame bestemming.

— 4.2 Enkele onderwerpen uitgelicht

4.2.1 VLAAMSE PARKEN

Een belangrijk project binnen het thema Vlaanderen Natuurlijk is het project van de Vlaamse Parken. Op 13 oktober 2023 erkende de Vlaamse Overheid 9 Vlaamse parken. 5 Landschapsparken: Zwinstreek, Vlaamse Ardennen, Grenzeeloos Bocageland, Hart van Haspengouw en Maasvallei, en 4 Nationale Parken: Hoge Kempen, Bosland, Scheldevallei en Brabantse Wouden. Met deze erkenning werd een samenwerking van 5 Vlaamse entiteiten (TVL, ANB, VLM, AOE en dOMG) bekrachtigd in een samenwerking waarbij we allemaal een financieel engagement aangingen maar ook een samenwerking op overkoepelend niveau tot stand lieten komen waarbij de doelstellingen van de entiteiten zorgvuldig naast mekaar worden gelegd om zo samen te streven naar meer volwaardige natuur en waardevolle landschappen met internationale uitstelling. Deze samenwerking zorgt dat meer focus kan gaan naar deze gebieden met de aanwerving van een team per park dat zich de komende 24 jaar (minstens) mee zal inzetten voor deze doelstellingen.

Elk park diende hiervoor een masterplan in. In deze masterplannen is ook duidelijk dat voor vele parken water op een of andere manier een belangrijke rol

speelt in de toeristische ontsluiting. Soms is dat nu al het geval, maar veel vaker dient dit nog verder ontwikkeld te worden. Dit wordt mede mogelijk met deze structurele financiering.

Daarnaast heeft Toerisme Vlaanderen in 2024 ook een subsidieronde voorzien voor de Vlaamse Parken. Deze subsidies dienen om de toeristische ontwikkeling en ontsluiting van de parken te verwezenlijken. We zien in de aanvragen dat er vaak nog geïnvesteerd moet worden in de basis: bezoekersmanagement, basisinfrastructuur ... Toch zien we ook daar dat heel wat investeringen gebeuren in de nabijheid van water of waar water een belangrijke rol speelt om de beleving van de bezoeker op te schalen.

Binnen de Vlaamse Parken worden dus belangrijke inspanningen geleverd om de beleving in en op het water te faciliteren of op te schalen. Hoe ze dat doen, is verschillend van park tot park, maar toch zien we dat ook daar het belang van water als extra voor de beleving gezien wordt.

4.2.2 DE KUST

Binnen de benadering van Vlaanderen Natuurlijk is, net zoals de Vlaamse Parken en nog enkele andere voor het thema relevante regio's, de kustregio een focusgebied. De Vlaamse kust combineert natuurlijke landschappen met een toeristische dynamiek en biedt daarmee verschillende kansen voor duurzame natuur- en landschapsbeleving. In lijn met de strategische principes van deze visie zetten we aan de kust in op zachte, niet-gemotoriseerde vormen van recreatie en op een nauwe verweving van natuur, landschap en beleving. Bijgevolg vallen infrastructuren en activiteiten die een gemotoriseerd karakter hebben – zoals bijvoorbeeld jachthavens – buiten het kader van deze benadering.

De unieke biotopen die te vinden zijn aan de Kust zijn tegelijk ook uitgelezen plekken om bezoekers op een laagdrempelige manier te laten kennismaken met de natuur. Activiteiten zoals wandelen, fietsen, natuureducatie en vogels spotten sluiten mooi aan bij het concept van micro-avonturen in Vlaanderen.

Door de kust als volwaardig focusgebied te beschouwen binnen het thema Vlaanderen Natuurlijk, willen we een kustbeleving stimuleren die ecologische draagkracht respecteert, toeristische waarde toevoegt en een betekenisvolle connectie met natuur en landschap biedt.

Daarnaast is bezoekersveiligheid aan de Kust ook een aandachtspunt. De rol van professionele reddingsdienst zoals die van de Intercommunale Kustreddingsdienst West-Vlaanderen (IKWV) is hierin cruciaal. Jaarlijks zorgen zij in samenwerking met de kustgemeenten, voor een georganiseerde en zichtbare aanwezigheid van redders op de erkende badzones. Dit zorgt enerzijds voor een veiligheidsgevoel bij de bezoekers en anderzijds aan een kwaliteitsvolle kustbeleving. Binnen het kader van deze visie is deze focus op veiligheid belangrijk en erkennen we de meerwaarde van duidelijke, meertalige communicatie, opleiding en kwaliteitsvolle infrastructuur voor het garanderen van een veilige natuur- en waterbeleving.

4.2.3 WATER IN DE STAD

Water is in de stad niet alleen functioneel, maar ook een manier om de stad op een andere manier te ontdekken. We zien bovendien ook een shift in deze sector, er wordt een beweging richting verduurzaming van de bootjes ingezet. Deze bootjes zijn niet louter een vervoermiddel, maar worden steeds vaker gezien als belevingen, waarbij gidsen verhalen vertellen over de stad, het water, de geschiedenis ...

Hoewel deze visie focust op zachte, niet-gemotoriseerde waterbeleving in het buitengebied, erkennen we de rol die water in stedelijke context speelt.

4.2.4 CRUISETOERISME

Cruisetoerisme is een specifieke vorm van watertoerisme die zich onderscheidt door omvang en impact. Hoewel Toerisme Vlaanderen geen sturende rol heeft in dit domein, is het wel belangrijk om deze te blijven monitoren.

Enkele jaren geleden voerde Toerisme Vlaanderen een onderzoek uit naar de impact van het cruisetoeisme in Vlaanderen. De resultaten van dat onderzoek worden tot vandaag nog vaak gebruikt. De beschikbare data zijn intussen echter verouderd en geven onvoldoende zicht op de sociale of ecologische impact en evolutie. Gezien de groeiende publieke bezorgdheid rond duurzaamheid, leefbaarheid en de ecologische voetafdruk van cruises – zowel op zee als op rivieren – is er een noodzaak om deze te blijven monitoren. Een opvolging van de aanbevelingen uit het eerdere cruiseonderzoek is hier belangrijk.

4.2.5 WATERBUS & VEREN

In deze context nemen ook de Waterbus en veren een plek in. Deze vormen van gedeelde mobiliteit spelen een dubbele rol. Enerzijds bieden ze een alternatief voor (toeristische) verplaatsingen tussen de stad Antwerpen en het buitengebied (Nationaal Park Scheldevallei) en anderzijds vormen ze zelf een beleving die bijdraagt aan recreatie op het water.

De Waterbus specifiek verbindt Stad Antwerpen met toeristische knooppunten in het Nationaal Park Scheldevallei. Ook talrijke veren, onder meer in de Schelde- en Maasvallei, bieden laagdrempelige overtochten voor de vele wandelaars en fietsers en maken deel uit van de (natuur)beleving.

Hoewel deze vormen bijdragen aan duurzame toeristische ontsluiting, willen we ook de vergroening en verduurzaming hiervan stimuleren. Tegelijk liggen er ook kansen in het creëren van extra belevingswaarde via storytelling, landschapsinformatie of landschapseducatie.

Op deze manier kunnen deze watergebonden mobiliteitsvormen volop bijdragen aan een duurzame toeristische beleving, met respect voor ecologie en draagkracht, in nauwe samenwerking met andere beleidsdomeinen.

4.2.6 ZWEMMEN IN OPEN WATER

Zwemmen in open water wint aan populariteit in Vlaanderen, maar blijft sterk gebonden aan strikte voorwaarden. Vlaanderen beschikt slechts over een beperkt aantal erkende zwemzones in natuurlijke wateren, voornamelijk omwille van waterkwaliteits- en veiligheidsvereisten. In de zomermaanden ontstaan vaak tijdelijke zwemverboden door blauwalgenbloei of vervuiling, wat het belang van structurele maatregelen voor betere waterkwaliteit onderstreept. Initiatieven zoals het Blue Deal-programma en investeringen in waterzuivering kunnen op termijn het aantal veilige openwaterlocaties vergroten. Tegelijk vraagt deze trend om een doordachte aanpak waarin recreatie, ecologie en natuurbehoud hand in hand gaan, zodat openwaterzwemmen een duurzame plaats krijgt binnen het toeristisch aanbod van Vlaanderen.

4.2.7 BLAUWE ECONOMIE

Blauwe economie verwijst naar activiteiten die verbonden zijn met water. Het gaat niet enkel over scheepvaart en havens, maar ook over innovatieve projecten rond waterbeheer, circulaire economie en ecotoerisme. Deze cluster streeft naar een evenwicht tussen ecologie, economie en maatschappij waarbij water een cruciale rol speelt.

Hoewel deze visie strikt genomen geen actieve rol opneemt in de ontwikkeling van blauwe economie-initiatieven, erkent ze wel het potentieel ervan als versterkende kracht voor duurzame natuurbeleving langs het water.

4.2.8 DUURZAAMHEID: BLUE FLAG

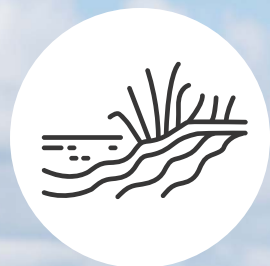
De Blue Flag is een internationaal erkend ecolabel voor stranden, jachthavens en zwemvijvers die voldoen aan bepaalde normen op het vlak van waterkwaliteit, milieueducatie, milieubeheer, veiligheid en infrastructuur.

Toerisme Vlaanderen levert via subsidiëring een financiële bijdrage aan Blue Flag in Vlaanderen. Hoewel we momenteel geen beleidsvisie rond dit label voeren, vormt het bestaande Blue Flag-kader wel een goede basis mocht er in de toekomst beslist worden om hier sterker op in te zetten. Het Blue Flag-programma biedt een structuur die het toelaat aan kwaliteitsverbetering te werken en heeft een internationaal geloofwaardig aanzien.

4.2.9 TOEKOMSTNATUUR / TOERISTISCHE KANSEN KLIMAATADAPTIE

Vlaanderen heeft kansen om zich als natuurbestemming te profileren dankzij klimaatadaptatiewerken zoals het Sigmaplan, kustverdediging en de Blue Deal. Deze initiatieven beschermen niet alleen tegen de effecten van klimaatverandering, maar creëren ook nieuwe natuurgebieden. Zo zorgt het Sigmaplan voor waterbufferzones en hermeanderde rivieren, toegankelijk voor wandel- en fietsroutes, en mogelijk ook voor wateractiviteiten zoals kanoën. De kustverdediging biedt kansen voor herstel van duinen en moerassen, waardoor nieuwe natuur ontstaat langs de kust.

Daarnaast speelt het Blue Deal-programma een belangrijke rol in het integreren van waterbeheer en natuurbehoud. Dit project richt zich o.a. op het herstel van gebieden die van nature water vasthouden en investeringen in blauw-groene infrastructuur. Deze initiatieven kunnen op termijn leiden tot nieuwe natuurbeleving voor toeristen. De combinatie van deze werken zal Vlaanderen op termijn in staat stellen om nieuwe duurzame en veelzijdige natuurervaringen te ontwikkelen, met bijzondere aandacht voor de interactie tussen mens, natuur en water. Deze ontwikkelingen vergroten de aantrekkingskracht van Vlaanderen voor ecotoerisme en duurzame vakanties.

(INTERNATIONAAL) POTENTIEEL

— 5.1 Natuurbeleving in Vlaanderen

5.1.1 TRENDS

Een aantal elementen in de Vlaamse natuur- en landschapsbeleving zijn typerend. Binnen korte afstanden ervaart men afwisselende landschappen, nabijheid van steden, afwisseling van vegetatie. Die nabijheid en diversiteit zorgt voor een culturele verwevenheid, natuur en erfgoed zijn onlosmakelijk verbonden met elkaar.

Daarnaast biedt Vlaanderen een goed uitgebouwde infrastructuur die natuur- en landschapstoerisme toegankelijk maakt voor een breed publiek. Die laagdrempeligheid en veiligheid zijn eveneens heel typerend. De extra laag van innovatie en educatie, zoals het gebruik maken van digitale gidsen, educatieve belevingen ... die de bezoekers meer leren over de omgeving, maken het plaatje compleet. Het verhaal dat de omgeving vertelt, draagt bij aan de (her) waardering van natuur, landschap en water.

Volgens het eindrapport van Ginder en het strategisch plan Vlaanderen Natuurlijk 2030 zijn de volgende trends interessant voor Vlaanderen:

- **SLOW TRAVEL** : toeristen zoeken rust en willen de natuur traag en bewust beleven, maar veel van deze beleving is reeds beschikbaar in Vlaanderen.
- **WELLNESS EN GEZONDHEID** : de koppeling tussen natuur en welzijn wordt steeds belangrijker, maar moet eerder als verfijning van het bestaande aanbod dan als een volledig nieuw segment worden gezien.
- **REGENERATIEF TOERISME** : toerisme dat bijdraagt aan natuurherstel en duurzaamheid is waardevol, maar moet passen binnen de realiteit van Vlaanderen als een sterk gereguleerde en dichtbevolkte regio.
- **BELEVING VAN CONTRASTEN** : Vlaanderen biedt een unieke combinatie van natuur, erfgoed en stedelijke nabijheid.

5.1.2 AANBOD

De aanwezigheid van water maakt een product of activiteit doorgaans aantrekkelijker voor de bezoeker. Een snelle scan van de toeristische websites van de PTO's toont dit ook aan. Er wordt opvallend veel gebruik gemaakt van beeldmateriaal dat waterelementen bevat. Tegelijkertijd valt op dat het aanbod op die websites eerder gefragmenteerd is en dat slechts een minderheid van de PTO's zelf actief inzet op productontwikkeling rond watertoerisme.

Water kan zowel ingezet worden als decor (wandelen of fietsen langs het water, rustpunten langs het water, decor voor een evenement) als voor meer actieve vormen van waterbeleving. Het is een kans om de natuur en het landschap op een andere manier te ervaren.

WANDELEN & FIETSEN LANGS HET WATER : waterwegen bieden rust en oriëntatie en zijn vaak de leidraad van belevingsvolle routes.

- (Jaag)paden en dijken langs kanalen & rivieren (Leie, Schelde, Dender, Demer, Nete ...) bieden goede uitgebouwde netwerken voor wandelaars en fietsers.
- (Waterrijke) natuurgebieden & Vlaamse Parken waar waterlandschappen centraal staan. Voorbeelden hiervan zijn o.a. Nationaal Park Scheldevallei, Landschapspark de Zwinstreek, Landschapspark Maasvallei.
- Routes die natuurbeleving met landschappelijk en historisch (waterbouwkundig) erfgoed combineren.
- Water als rustgevend element met uitkijkpunten, picknickplaatsen, rustpunt ... langs een route.

BELEVING OP/IN HET WATER (NIET-GEMOTORISEERD) : niet-gemotoriseerde, zachte waterrecreatie vormt de kern van deze visie. Ontwikkelingen binnen deze tak komen elk van deze vervoersmiddelen ten goede. Denk maar aan vernieuwing van pontons die een positieve invloed hebben voor zowel packrafters, als kajakers, suppers

- Packraften neemt een bijzondere plaats in als combinatie van wandelen/ fietsen en varen, wat een avontuurlijkere vorm van beleving is, maar past binnen de beleving van natuur en slow travel. Het maakt het mogelijk om gebieden te ontdekken die anders minder toegankelijk zijn. Routes zoals de Verdwenen Zwinhavens of beversafari's in Nationaal Park Brabantse Wouden tonen hoe deze activiteit enerzijds een extra laag storytelling kan krijgen, maar anderzijds nog steeds op een duurzame manier kan ingezet worden.
 - Andere vormen van zachte waterrecreatie zijn kajak- en kanotochten en suppen die in verschillende regio's worden aangeboden. Verschillende van deze routes zijn terugvinden op de peddelkaart van Peddelsport Vlaanderen (www.peddelsport.vlaanderen/waar-het-water-op/peddelroutes-ontdekken), een project dat ondersteuning kreeg van Toerisme Vlaanderen. Dit initiatief heeft als doel om dit type recreatie meer te structureren en toegankelijker te maken voor een breed publiek.
 - Zwemzones: Donkmeer, Blaarmeersen
- Een overzicht is terugvinden via www.kwaliteitzwemwater.be

(FLUISTER)BOOTJES : beleving op het water hoeft niet altijd actief te zijn. Stille en trage verplaatsingen brengen bezoekers ook in contact met de omringende natuur.

- Fluisterbootjes en elektrische bootjes bieden kleinschalige, duurzame tochten.
- Natuurgidsen per boot zoals bijvoorbeeld de zeearendensafari in de Blankaart vestigen de aandacht op kwetsbare ecosystemen.

Noot: in sommige gebieden worden vaartrajecten bewust beperkt tot begeleide of seizoensgebonden activiteiten om de ecologische draagkracht te respecteren. Denk bijvoorbeeld aan het niet verstoren van het broedseizoen.

WATER ALS VERHAAL : Water is meer dan decor of transport: het vertelt verhalen van verleden én toekomst.

- Verhalen zoals 'Verdwenen Zwinhavens' combineren natuur en erfgoed.
- Kunst in open ruimte zoals 'Kunst aan de Maas' gebruiken het water en landschap als inspiratiebron en podium. Het nodigt de bezoeker uit tot reflectie en verbinden kunst, natuur en gemeenschappen. Daarnaast proberen ze maatschappelijke vraagstukken aan te kaarten en bewustwording te creëren rond thema's zoals klimaatverandering, vervuiling, waterbeheer,....
- Festivals zoals 'Stroom' verbinden erfgoed, cultuur, klimaat en natuur op een nieuwe manier.
- Aanwezigheid van fauna (en flora) biedt kansen voor ecotoerisme en natuureducatie. Elementen zoals vogelkijkhutten fungeren hier als educatieve rustpunten.
- Landschapsprojecten zoals het Sigmaplan zorgen niet alleen voor een klimaatrobuust landschap, maar vertellen ook het toekomstverhaal van Vlaanderen. Ze tonen hoe Vlaanderen zich aanpast aan klimaatverandering en creëren tegelijk kansen voor toerisme en natuurbeleving.

WATERSPEELZONES & RUSTPUNTEN

- Waterspeelzones (De Gavers, Het Vinne).
- Picnickvloten zoals in het Nationaal Park Hoge Kempen of rustpunten zoals de Zenneterrassen in Halle.
- Educatieve panelen verhogen het bewustzijn bij de bezoekers.

LOGEREN OP HET WATER : overnachten op of langs het water biedt een unieke beleving en versterkt de connectie met de natuur en het omliggende landschap.

- Slapen op het water, zoals vlotkamperen in Landschapspark Maasvallei of vlotjeskamperen in Nationaal Park Scheldevallei, biedt een avontuurlijke natuurovernachting. Daarnaast zijn er woonboten als B&B of hotel.
- Tal van accommodaties zijn gesitueerd langs een grote of kleinere waterloop.

5.1.3 SWOT-ANALYSE

STRENGTHS – STERKTES	Afwisseling: Vlaanderen biedt een enorme variëteit aan natuur- en erfgoedbelevingen. Toegankelijkheid: Vlaanderen heeft goed ontwikkelde infrastructuur die natuur- en landschapstoerisme toegankelijk maakt voor een breed publiek. Rijke biodiversiteit: De natuur in Vlaanderen is rijk aan verschillende ecosystemen en biodiversiteit, wat een unieke ervaring biedt voor natuurliefhebbers en vogelspotters. Gratis toegang tot natuur: De natuur zelf is gratis toegankelijk voor iedereen, wat het gemakkelijk maakt om van de buitenlucht en het landschap te genieten. Hoewel bepaalde waterbelevingen zoals kajaken en packraften kosten met zich meebrengen, is het simpelweg vertoeven in de natuur zelf kosteloos.	WEAKNESSES – ZWAKTES
OPPORTUNITIES – KANSEN	Groeiende vraag naar duurzaam en regeneratief natuurtoerisme: Er is een toenemende internationale vraag naar bestemmingen die duurzame en ecologisch verantwoorde ervaringen bieden. Het gaat niet enkel om de natuur respecteren, maar ook actief bijdragen aan herstel en positieve impact achterlaten in de omgeving (natuurpositief toerisme). Slow travel en belevingsroutes: De trend van slow travel biedt een kans om langere, meer zintuiglijke en authentieke ervaringen te bieden die natuur- en waterbeleving combineren. Toeristische ontwikkelingsmogelijkheden in het kader van klimaatadaptie: Initiatieven zoals de Blue Deal en het Sigmaphan dragen bij aan de verbetering van waterbeheer en natuurbehoud, en bieden nieuwe mogelijkheden voor de ontwikkeling van natuurbelevingen langs waterlopen.	THREATS – BEDREIGINGEN
		Beperkte internationale bekendheid: hoewel Vlaanderen een aantrekkelijke bestemming is, is het internationaal nog relatief onbekend als natuur- en landschapsbestemming. Ecologische kwetsbaarheid: naast de druk op waterkwaliteit in sommige regio's, is er ook sprake van een beperkte aanwezigheid van robuuste natuur. Wat er nog rest aan waardevolle natuurgebieden, vraagt om goede bescherming. Bereikbaarheid: ondanks de goed ontwikkelde infrastructuur is de bereikbaarheid van (natuur)belevingen in het buitengebied niet vlot met het openbaar vervoer. Concurrentie van nabijgelegen gebieden: Vlaanderen bevindt zich in een regio met concurrerende water- en natuurbestemmingen. Versnippering in beheer en regelgeving op verschillende niveaus. Klimaatverandering en waterbeheerproblemen: Langere perioden van droogte ten gevolge van de klimaatverandering kunnen de waterstanden beïnvloeden en de ecologische gezondheid van waterlopen onder druk zetten. Veranderende regelgeving: Er kunnen strengere regels komen voor recreatie op en rond het water, wat de toegankelijkheid van sommige gebieden kan beperken. Draagkracht: we moeten bedachtzaam omgaan met de natuur en open ruimte die Vlaanderen rijk is. Louter en alleen meer bezoekers aantrekken, mag nooit het doel zijn. Huidige waterkwaliteit: De waterkwaliteit is op vele plekken ondermaats, wat de mogelijkheden voor pure waterrecreatie beperkt.

— 5.2 Positionering

Vlaanderen onderscheidt zich door de combinatie van natuur en cultuur, toegankelijkheid en contrast tussen stedelijke en natuurlijke omgevingen op een beperkte oppervlakte. De focus ligt op een zintuiglijke en betekenisvolle natuurervaring die aansluit bij internationale trends zoals regeneratief toerisme en slow travel.

De beleving van (water)landschappen speelt een centrale rol in het Vlaamse toerisme. Rivieren, kanalen en plassen bieden niet alleen recreatieve mogelijkheden, maar ook diepgaandere natuur- en landschapservaringen. Volgens het eindrapport van Ginder is Vlaanderen momenteel een ontwikkelende bestemming voor natuur- en landschapsbeleving. Er zijn echter grenzen aan de verdere ontwikkeling van nieuwe initiatieven. De bestaande watergebonden natuurbelevingen zijn al relatief goed ontsloten en de mogelijkheden om echt nieuwe concepten te introduceren zijn beperkt. In plaats van in te zetten op grootschalige vernieuwing, ligt de prioriteit in het versterken en verfijnen van bestaande initiatieven en infrastructuur. Vlaanderen heeft geen uitgestrekte wildernis of grootschalige ongerepte natuur, waardoor het belangrijk is om realistisch te blijven in de positionering als natuurbelevingsbestemming. Voeg daarbij het feit dat er in de omliggende landen regio's zijn die veel bekender zijn en een grotere maturiteit hebben als waterbestemming. Daarom is het niet aangewezen om Vlaanderen, bovenop onze vele andere thema's en troeven, ook nog apart te positioneren als waterbelevingsbestemming.

Hoewel Vlaanderen momenteel weinig tot geen internationale uitstraling heeft op vlak van water, zijn er binnen Vlaanderen regio's die zich in verschillende fases van maturiteit bevinden in het aanbieden van natuur- en landschapsbeleving op & langs het water. Gebieden met een hogere maturiteit kunnen een voorbeeldfunctie vervullen voor de andere regio's.

Tegelijk blijven we ook inzetten op gebieden die zich in nog vroegere ontwikkelingsstadia bevinden. Door ondersteuning te bieden, stimuleren we hun verdere groei binnen het bredere kader van Vlaanderen Natuurlijk. De focus ligt hierbij niet uitsluitend op waterbeleving, maar op het versterken van natuur- en landschapsbeleving in zijn geheel.

Een verdere integratie van natuur- en cultuurlandschappen, evenals een ontsluiting van natuurgebieden, is essentieel om de overgang te maken van micro-avonturen naar meerdaagse verblijven voor internationaal publiek. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door wandelroutes en wateractiviteiten met elkaar te verbinden en door losse natuurgebieden met elkaar te verbinden. Dit zou in de toekomst een boost kunnen krijgen door ingrijpende landschapsaanpassingen die momenteel worden uitgevoerd en gepland, bijvoorbeeld in het kader van klimaatadaptatie (zoals kustverdediging, het Sigmaplan en waterbuffering). Deze ontwikkelingen zullen uiteindelijk leiden tot meer mogelijkheden voor toeristische natuurbeleving op en langs het water. De combinatie van deze initiatieven zal ervoor zorgen dat Vlaanderen op termijn meer natuurbeleving langs en op het water kan aanbieden.

— 5.3 Doelgroepen

Voor deze visie op natuurbeleving op en langs het water bouwen we verder op het eerdere doelgroepenonderzoek binnen Toerisme Vlaanderen en de (marketing)strategie Vlaanderen Natuurlijk. De interesse in natuur en landschap is divers en niet gebonden aan één type bezoeker.

5.3.1 INTERNATIONALE DOELGROEPEN EN VERWACHTINGEN

Onze primaire doelgroep blijft de Nature Lovers, die Vlaanderen waarderen om zijn landschappen en natuurlijke omgeving. Deze groep heeft een uitgesproken voorkeur voor wandelen, natuur en landschapsbeleving. Deze reizigers waarderen daarnaast ook lokale cultuur en actieve belevingen. Voor hen willen we een kwalitatief aanbod van natuurbeleving. Binnen deze visie van natuurbeleving op en langs het water, focussen we voor deze micro-avonturen waarbij de natuurbeleving centraal staat (wandelen, fluisterbootjes, fietsen langs het water ...).

De Experience Seekers, vooral uit buurlanden en bij uitbreiding Spanje en Italië, zoeken unieke ervaringen in de natuur. Voor hen focussen we op

belevingsgerichte micro-avonturen zoals packraften, een begeleide beversafari per kano of een trektocht met overnachting in de natuur. Het toevoegen van extra beleving, versterkt de aantrekkingskracht van (watergebonden) micro-avonturen. Door selectieve ontwikkeling van unieke belevingen kunnen we inspelen op hun behoeften. Deze aanpak sluit aan bij de aanbevelingen uit het eindrapport van Ginder om micro-avonturen verder te laten doorgroeien tot volwaardige (meerdaagse) belevingen.

Tot slot houden we ook rekening met een derde doelgroep: de History Buffs, die Vlaanderen vooral bezoeken voor zijn kunststeden en erfgoed, hebben ook interesse in natuur. We richten ons op bezoekers die hun verblijf verlengen met een uitstap naar een nabijgelegen natuur en landschap. Watergebonden gebieden in de nabijheid van kunststeden – zoals Nationaal Park Scheldevallei of Landschapspark De Zwinstreek – bieden hierbij een mooie combinatie van erfgoed, natuurbeleving en ontspanning. Natuur en water vormen daarnaast niet alleen een natuurlijke omgeving, maar dragen ook verhalen met zich mee. Denk aan de Verdwenen Zwinhavens in Landschapspark de Zwinstreek. Door natuur en erfgoed te verbinden via beleving, bieden we deze bezoekers een completere ervaring van Vlaanderen.

5.3.2 CROSS-THEMATISCH

Hoewel deze visie focust op natuurbeleving, biedt water ook kansen binnen andere thema's Toerisme Vlaanderen. Uit het Reputatieonderzoek 2024 blijkt dat Vlaanderen geassocieerd wordt met een breed scala aan troeven: historische steden en erfgoed, gastronomie, landschappen en natuur. Toeristen komen vaak niet uitsluitend voor één thema, maar voor een mix van elementen. Fietsen langs een rivier, wandelen door erfgoedlandschappen, culinair genieten ... zijn hiervan voorbeelden. De combinatie van natuur, gastronomie en erfgoed maakt Vlaanderen zo aantrekkelijk als bestemming.

Water speelt niet enkel een rol binnen het thema natuur, maar biedt ook aanknopingspunten voor de overige thema's binnen Toerisme Vlaanderen. Binnen het thema erfgoed fungeren rivieren vaak als dragers van geschiedenis, met zijn abdijen, kastelen en historische stadskernen aan het water als belangrijke belevingspunten. Verhalen over handel, religie en oorlog zijn eveneens vaak verbonden aan het water. Daarnaast zijn er ook eeuwenoude technieken van waterbeheer zoals bevoeiing, gebruik van watermolens ... getuige van de interactie tussen mens en landschap. Deze immateriële vormen van erfgoed geven eveneens verhaal aan het landschap en kunnen vandaag mogelijks een antwoord bieden op vraagstukken als klimaatadaptie

en duurzame recreatie. Daarnaast beschikken we over een rijk patrimonium aan historisch waardevol waterbouwkundig erfgoed. Denk aan watermolens, markante bruggen en sluizen, droogmakerijen en polders, vuurtorens, Deze unieke relictten van watertechniek en -architectuur zijn niet alleen indrukwekkend om te zien, maar vormen ook krachtige storytellers die de geschiedenis van onze omgang met water tastbaar maken. Door dit erfgoed mee te integreren in toeristische belevingen en routes, kunnen we sterk uitpakken met een aanbod waarin natuur, erfgoed en innovatie hand in hand gaan.

Binnen het thema culinair vormt water een bron van smaakbeleving. Denk aan streekproducten zoals vis, mosselen, bier gebrouwen met water of groenten uit waterrijke gronden.

Zoals eerder aangegeven heeft wandelen of fietsen langs het water een zekere aantrekkingskracht. Dat brengt ons bij het thema (recreatief) fietsen en wandelen en hun vele kilometers aan paden langs waterlopen.

Door water te integreren in deze thema's, versterken we niet alleen de beleving, maar ook de samenhang tussen toeristische thema's.

SLOT

Vlaanderen beschikt over een gevarieerd aanbod voor natuurbeleving op en langs het water, met rivieren, kanalen die al goed ontsloten zijn. De toekomstvisie richt zich daarom niet op grootschalige nieuwe ontwikkelingen, maar op het verfijnen en verduurzamen van bestaande initiatieven in Vlaanderen. Dit betekent dat de nadruk ligt op kwaliteitsverbetering, betere toegankelijkheid en een evenwichtige spreiding van bezoekers om ecologische druk te vermijden. Trends zoals slow travel en regeneratief toerisme kunnen worden geïntegreerd binnen bestaande structuren, zonder dat er ingrijpende uitbreidingen nodig zijn. Samenwerking tussen natuurorganisaties, ondernemers en beleidsmakers blijft cruciaal om een balans tussen toerisme en natuurbehoud te waarborgen. Deze visie is gebaseerd op de huidige inzichten en noden, maar biedt de ruimte voor verdere evolutie op basis van nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Op deze manier kan Vlaanderen zich blijven profileren als een aantrekkelijke, maar realistisch gepositioneerde bestemming voor natuurbeleving op en langs het water.

— 6.1 Doelstellingen

Uit de voorgaande analyse en beschouwingen destilleren we volgende doelstellingen:

- Versterken van de positionering van Vlaanderen als duurzame natuur- en landschapsbestemming, waarin water een belangrijke plaats inneemt, zonder onrealistische verwachtingen te creëren over nieuwe ontwikkelingen.
- Natuurbeleving op en langs het water als manier op Vlaanderen te ontdekken, naast wandelen en fietsen.
- Verbeteren en verfijnen van de toegankelijkheid en infrastructuur voor watergebonden natuurbeleving, eerder dan uitbreiding.
- Behoud en herstel van ecologisch waardevolle gebieden, met een 'nature first'-benadering, zonder deze te overbelasten met bijkomende recreatieve druk.
- Zorgvuldige spreiding/zonering van bezoekers om bestaande natuurbelevingen duurzaam te houden en geen druk te leggen op kwetsbare ecosystemen.
- Versterken van de samenwerking tussen natuurorganisaties, ondernemers en beleidsmakers om de kwaliteit van de bestaande beleving te verhogen.
- Toerisme Vlaanderen kiest bewust voor een kleinschalige en haalbare aanpak, geïnspireerd door micro-avonturen: korte, authentieke en duurzame natuurbelevingen. Dit minimaliseert impact, houdt verwachtingen realistisch en voorkomt grootschalige of niet-duurzame ontwikkelingen die buiten de strategie vallen.

De rol van Toerisme Vlaanderen binnen deze strategie is voornamelijk faciliterend en ondersteunend. We bewaken de strategische lijn en zorgen ervoor dat de scope niet wordt overschreden, zodat natuurbeleving op en langs het water binnen een duurzaam en haalbaar kader blijft. Daarnaast verbinden we stakeholders en stimuleren we kennisdeling om expertise uit te wisselen en samenwerkingen te versterken. Internationaal zetten we Vlaanderen op de kaart als een authentieke en duurzame bestemming, in lijn met de strategie Vlaanderen Natuurlijk. Tot slot ondersteunen en stimuleren we initiatieven die passen binnen deze visie, zonder afbreuk te doen aan de kernprincipes.

— 6.2 Kernprincipes

NATURE FIRST

De bescherming van de natuur heeft prioriteit. Dit betekent dat toeristische activiteiten in evenwicht moeten zijn met ecologische doelen. Kwetsbare gebieden moeten beschermd worden en bezoekersstromen dienen zorgvuldig beheerd te worden. Nieuwe grootschalige infrastructuur of extra ontsluiting van kwetsbare natuurgebieden is niet wenselijk. De focus ligt op het verduurzamen van de bestaande belevingsmogelijkheden en het versterken van de kwaliteit in plaats van kwantiteit. In het ideale geval dragen we vanuit toerisme zelfs bij aan de versterking van natuur en (water)landschap, met name natuurpositief toerisme.

MICRO-AVONTUREN/BELEVING

Micro-avonturen vormen een kernonderdeel van de beleving op en langs het water. Ze bieden korte, toegankelijke en authentieke natuurervaringen die bezoekers op een laagdrempelige manier laten kennismaken met het waterlandschap. Denk hierbij aan rustige peddelroutes, ontdekkingstochten met fluisterbootjes, zwemmen in natuurlijke wateren of wandelingen langs historische jaagpaden. Door hun kleinschaligheid en focus op beleving sluiten deze activiteiten perfect aan bij het principe van 'nature first' en dragen ze bij aan een evenwichtige spreiding van bezoekers.

TOEGANKELIJKHEID EN BELEVING VOOR IEDEREEN

Inclusieve natuurbeleving blijft essentieel. Het optimaliseren van bestaande infrastructuur voor mensen met een beperking en het verbeteren van de informatievoorziening moeten prioriteit krijgen boven het ontwikkelen van nieuwe, potentieel impactvolle projecten.

ACTIEPLAN

7.1 Communicatie en promotie

— van bestaande (duurzame) initiatieven

Communiceren en promoten van bestaande micro-avonturen die passen binnen de kernprincipes van natuurbeleving. Dit kan door het versterken van digitale platformen, samenwerking met lokale partners en het benadrukken van bestaande succesverhalen. Het vergroten van de zichtbaarheid van deze initiatieven helpt niet alleen om bezoekers aan te trekken, maar creëert ook enerzijds bewustwording over de waarde van natuurbehoud en duurzame recreatie en anderzijds een spreiding van bezoekers in tijd en ruimte.

7.2 Verfijning en versterking

— van bestaande routes en netwerken

- Betere communicatie en informatie. Vb. (signalisatie) koppeling met wandelnetwerken;
- Verbetering van overstappunten tussen water- en landroutes met ingrepen die het landschap niet verstoren;
- Ingrepen ten behoeve van recreatie of beleving gaan altijd gepaard met een verbetering op vlak van landschap/biodiversiteit;
- Wegwerken missing links: Het verbinden van water- en wandel-/fietsroutes biedt de mogelijkheid om ontbrekende schakels in bestaande netwerken weg te werken, waardoor een naadloze en veelzijdige beleving van natuur en water wordt geboden. Dit maakt het mogelijk voor bezoekers om eenvoudig van het ene naar het andere type route over te stappen, wat de toegankelijkheid en de gebruikservaring van het netwerk versterkt;

— 7.3 Natuur en water als dragers van verhalen

- Optimaliseren van routes met erfgoed, culinaire en natuurverhalen, eerder dan nieuwe paden aan te leggen. Denk hierbij aan thematische routes rond bijvoorbeeld erfgoed en water, zoals trajecten langs overstromingsgebieden en watermolens. Deze bieden enerzijds een bijkomende laag van beleving, maar biedt anderzijds ook een educatieve meerwaarde en maakte de bezoeker deelgenoot rond thema's zoals landschapsontwikkeling en klimaatadaptie;
- Optimalisatie en ondersteuning van educatieve programma's over natuur, gastronomie, erfgoed ... binnen bestaande kaders.
- Kleinschalige belevingstrajecten – Verhalen, erfgoed en natuurintegratie langs waterlopen.
- Routestructuren naar een hoger belevingsniveau tillen door nieuwe belevingsvolle ontsluitingen van watergebieden te realiseren waar nodig;
- Stimuleren van unieke logies zoals slapen op het water, vlotten, sluiswachterswoningen,....

7.4 Aanmoedigen van

— vergroening en verduurzaming

- Implementatie van visitor payback- en natuurpositieve initiatieven om bestaande natuurgebieden te ondersteunen;
- Stimuleren van kwaliteitsverbetering;
- Duurzaam transport: stimuleren van openbaar vervoer en groene mobiliteit naar recreatiegebieden.

— 7.5 Faciliteren van samenwerking

- Verbinden van verschillende beleidsdomeinen: samenwerking met natuur- en erfgoedpartners om draagvlak te creëren en kwaliteitsbewaking versterken;
- Verbinden van verschillende beleidsniveaus (Vlaamse Overheid, provincies, verenigingen ...);
- Kennisdeling.

— 7.6 Focusjaar Natuur 2028

2028 wordt een focusjaar voor natuur en landschap in Vlaanderen, waarbij er extra aandacht zal zijn voor water. Vanuit de beleidsnota Toerisme 2024–2029 wordt ingezet op Vlaanderen als buitenbestemming, met aandacht op natuur, kust en water. In dit kader slaan Toerisme Vlaanderen, EventFlanders en (toekomstige) diverse partners de handen in elkaar voor een grootschalig topevenement rond water. Daarnaast is er ook aandacht voor het professionele luik om de rijke watersector zichtbaar te maken aan een breed publiek waarbij toerisme, cultuur, wetenschap en technologie samenkomen.

De voorbereiding start in 2025, met ondersteuning en begeleiding voor een extern bureau. Dit project biedt kansen voor gerichte ontwikkeling, investeringen en het vergroten van de aandacht voor natuur en landschap, wat het potentieel van Vlaanderen als bestemming voor natuur- en waterbeleving verder kan versterken.

7.7 Groei naar volwaardige — (meerdaagse) (water)belevingen

Het stimuleren en ondersteunen van microavonturen voor de evolutie naar (meerdaagse) natuurbelevingen om een breed en internationaal publiek een kwalitatieve en betekenisvolle ervaring in de Vlaamse natuur te bieden.

Wanneer we hierbij onze doelgroepen in acht nemen, zien we duidelijke kansen om sterker in te zetten op beleving. Denk bijvoorbeeld aan het uitwerken van een packrafttrail door Vlaanderen, waarbij we het water als leidraad gebruiken en

deze verbinden met bestaande wandelnetwerken en verhalen of waterexpedities. Door in te zetten op verhaal ontstaat een meerlagige beleving die zowel fysieke als mentale onderdompeling mogelijk maakt. Zulke concepten versterken Vlaanderen als duurzame en onderscheidende natuurbelevingsbestemming en biedt het internationale doelpubliek een unieke manier om onze regio te ontdekken.

7.7.1 INNOVATIEVE MICRO-AVONTUREN OP EN ROND HET WATER

PACKRAFTTRAIL DOOR VLAANDEREN : de combinatie van wandelen/fietsen met een opvouwbare boot, leent zicht uitstekend als duurzaam micro-avontuur dat mooi aansluit bij het concept van slow travel. Een packrafttrail door Vlaanderen kan uitgewerkt worden als een meerdaags micro-avontuur, maar kan evengoed bestaan uit afzonderlijke modules die als afzonderlijke route deel uitmaken van een langer verblijf in Vlaanderen.

Denk aan een traject dat Vlaanderen doorkruist, varen van de IJzer naar de Maas, waarbij het water dus de leidraad is en de wandel- en fietsnetwerken fungeren als bruggen. Onderweg kunnen rustpunten, logies, horeca en belevingen geïntegreerd worden. Daarbovenop kan de route 'opgeladen' worden met verhalen over het landschap, natuur, erfgoed,... waardoor niet alleen fysieke maar mentale onderdompeling ook mogelijk is.

Voordelen en uitbreidingsmogelijkheden:

- **Licht en flexibel transport:** in tegenstelling tot het gebruik van kajaks of kano's, die vaak per wagen getransporteerd moeten worden naar het begin- of eindpunt, kunnen packraft eenvoudig in een rugzak meegenomen worden. Dat verlaagt de impact van gemotoriseerd vervoer aanzienlijk.
- **Slow travel en trage recreatie:** packraften sluit nauw aan bij de reistrend van trage beleving en respectvol omgaan met de natuur.
- **Bewustwording en educatie:** door de fysieke nabijheid van het water en het langzaam voortbewegen ontstaat er een verbinding met het omliggende landschap en natuur. Het biedt kansen om water terug dichterbij de mensen te brengen en bewustwording te creëren.

- **Packraftlabel en lokaal netwerk:** naast een trail is er potentieel voor de ontwikkeling van een packraftlabel. Dit label is een kwaliteitslabel dat een netwerk creëert van uitleenpunten gaande van logies tot horeca, toeristische diensten en andere lokale spelers. Zo kunnen bezoekers vlot materiaal huren en worden lokale toeristische ondernemers betrokken.
- **Beleving in verschillende lagen:** naast het feit dat het water hier dient om zich actief te gaan voortbewegen, dient het ook als decor. Het biedt ruimte voor verhalen en onderdompeling. Informatie over landschappen, historische verhalen, biodiversiteit,... zorgt voor een extra gelaagdheid in de beleving.
- Verspreid over Vlaanderen bestaan er al tal van **peddelroutes**. Deze routes vormen een waardevolle basis en bieden meteen ook een kans om het concept van de packrafttrail te versterken. Door bestaande routes en trajecten met elkaar te verbinden en te versterken, ontstaat er een fijnmazig en toegankelijk netwerk dat inzet op beleving, kwaliteit en veiligheid.

WATEREXPEDITIES bijvoorbeeld gekoppeld aan landschapsherinrichtingsprojecten zoals het Sigmaplan. Op die manier sterkt toeristische beleving en natuurbescherming elkaar.

MEERDAAGS WANDELTRAILS IN WATERRIJKE NATUURGEBIEDEN

STIMULEREN VAN NIEUWE NATUUR- EN WATERBELEVINGEN, zoals buitengewoon logeren, zwemmen in open water en peddelactiviteiten, om het aanbod diverser en aantrekkelijker te maken.

BIJLAGE: BRONNEN

ONDERZOEKEN EN VISIENOTA'S:

- Eindrapport 'Natuurbeleving op & langs het water', GINDER, 2025.
- Reputatieonderzoek Vlaanderen 2024, Toerisme Vlaanderen 2025.
- Onderzoek 'Vlaming en Brusselaar als ambassadeur voor Vlaanderen en Brussel 2024', Toerisme Vlaanderen, 2025.
- Visie recreatie op de Vlaamse Waterwegen, De Vlaamse Waterweg nv, 2022.

WEBSITES:

- Zwemzones: www.kwaliteitzwemwater.be/nl

GESPREKKEN:

- Gesprekken in kader van onder 'Natuurbeleving op & langs het water' door GINDER.
- Gesprekken Provinciale Toeristische Organisaties door Charlotte Lammens
- Gesprek Regionaal Landschap Kempen & Maasland

TOERISME
VLAANDEREN

Verantwoordelijke Uitgever (V.U.)

Peter De Wilde, Toerisme Vlaanderen, Grasmarkt 61, 1000 Brussel

Wettelijk depot

D/2025/5635/28

Meer informatie

www.toerismevlaanderen.be

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welk wijze ook, zonder de voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

TOERISMEVLAANDEREN

© Björn Snelders